

Модельні правила незалежності та взаємовідносин адвоката

Приклад 1. Загальний кодекс правил для адвокатів країн Європейського співтовариства

1. Преамбула

1.1. Місце адвоката в суспільному житті

У будь-якому правовому суспільстві адвокату відведено особливу роль. Його призначення не обмежено сумлінним виконанням свого обов'язку у межах закону. Адвокат має діяти в інтересах права загалом так само, як і в інтересах тих, чії права і свободи йому довірено захищати; не лише виступати в суді від імені клієнта, а й надавати йому юридичну допомогу у вигляді порад і консультацій.

Повага до професійної функції адвоката є невід'ємною умовою для дотримання верховенства права та демократії в суспільстві. Тому на адвоката покладено цілий комплекс зобов'язань як юридичного, так і морального характеру, які часто вступають у взаємну суперечність. Зобов'язання умовно поділяють на такі категорії:

- перед клієнтом;
- перед судом та іншими органами влади, з якими адвокат контактує, виступаючи як довірена особа клієнта або від його імені;
- перед іншими представниками даної професії загалом і перед будь-ким із колег зокрема;
- перед суспільством, для членів якого існування вільної незалежної професії поряд із додержанням правових норм є найважливішою гарантією захисту прав людини перед державною владою та іншими інтересами суспільства.

2. Загальні принципи

2.1. Незалежність

2.1.1. Завдання, що виконуються адвокатом у процесі професійної діяльності, вимагають його абсолютної незалежності і відсутності будь-якого впливу на нього, пов'язаного, передусім, з його особистою заінтересованістю або тиском зовні. Незалежне становище адвоката сприяє зміцненню в суспільстві довіри до процедур правосуддя і неупередженості суддів. Таким чином, адвокату необхідно уникати будь-яких ущемлень власної незалежності і не поступатися принципами обов'язку заради інтересів клієнта, суду або інших осіб.

2.1.2. Адвокату необхідно зберігати незалежність як при розгляді майнових спорів, так і справ, не пов'язаних із матеріальною заінтересованістю. Порада, одержана клієнтом від адвоката, втрачає сенс, якщо останній дав її, керуючись міркуваннями власної вигоди, з будь-яких корисливих інтересів або під впливом тиску зовні.

5. Взаємовідносини адвокатів

5.1. Дух корпоративної єдності

5.1.1. Дух корпоративної єдності представників даної професії передбачає відносини довіри і співробітництва, що підтримуються адвокатами між собою і заради інтересів клієнтів, і заради уникнення непотрібних спорів. Протиставлення професійних інтересів інтересам правосуддя та інтересам осіб, які його домагаються, в будь-якому випадку визнається невинуватим.

5.1.2. Адвокат зобов'язаний визнавати усіх інших адвокатів із тих держав, що входять до Співтовариства, як колег за професією і ставитися до них згідно з нормами порядності і поваги.

Коментар до Статті 5.1. Дух корпоративної єдності

Ці положення, які ґрунтуються на правилах, закріплені у Декларації Перуджи, наголошують на тому, що підтримання взаємовідносин між адвокатами, заснованих на довірі та співробітництві, є запорукою належного функціонування юридичної професії. Однак це не виправдовує випадки корпоративної солідарності, які шкодять іншим учасникам системи правосуддя або клієнтам.

5.2. Співробітництво адвокатів різних держав Співтовариства

5.2.1. Будь-який адвокат, рівень компетенції якого не досить високий, для участі в розгляді будь-якої справи не повинен приймати доручення від колеги з держави, що входить до Співтовариства. Він зобов'язаний допомогти колезі одержати необхідні відомості про адвокатів, чий професійний рівень дозволяє надати таку послугу.

5.2.2. У процесі співробітництва адвоката однієї з держав, що входять до Співтовариства, з адвокатом з іншої держави Співтовариства, обидва вони зобов'язані брати до уваги можливу різницю між законодавчими системами, а також організаціями адвокатів, їх компетенцією і обов'язками у відповідних державах Співтовариства.

Коментар до Статті 5.2. Співробітництво адвокатів різних держав Співтовариства

Це положення так само розкриває принцип, зазначений у Декларації Перуджи, який має на меті уникнення непорозуміння у взаємовідносинах між адвокатами держав Співтовариства.

5.3. Взаємне листування адвокатів

5.3.1. Якщо адвокат, який надіслав будь-яке повідомлення адвокату, котрий перебуває в іншій державі Співтовариства, бажає додержання конфіденційності або має намір запобігти розголошенню в суді, йому слід відкрито заявити про свої наміри при відправленні документа.

5.3.2. Якщо одержувач повідомлення не здатний забезпечити збереження конфіденційності або нерозголошення в суді, йому належить негайно повернути документ відправнику, не розголошуючи його зміст іншим особам.

Коментар до Статті 5.3. Взаємне листування адвокатів

У певних державах Співтовариства листування між адвокатами (письмове або усне), зазвичай, вважається конфіденційним у відносинах між адвокатами. Це значить, що зміст такого листування не може бути розголошений іншим та, як правило, не може бути повідомлений клієнтам адвоката, та в жодному разі не може бути використаний як доказ у суді. В інших державах Співтовариства для того, щоб застосовувалися вказані обмеження, листи повинні містити позначку «конфіденційно».

Водночас, у низці держав Співтовариства існує правило, за яким адвокат зобов'язаний інформувати клієнта про будь-які повідомлення, які надійшли від адвоката іншої сторони, а позначка «конфіденційно» означає лише те, що кореспонденція містить правові питання, які стосуються тільки адвоката та його клієнта і не можуть бути використані третіми особами. У деяких державах діє правило, за яким адвокат має проставляти на листах гриф «Не є доказом у суді», якщо його повідомлення направлено з метою мирного вирішення спору та не має бути розголошено в суді. Ці важливі національні відмінності часто призводять до непорозумінь.

Саме тому адвокати повинні бути дуже уважні під час ведення міжнародної кореспонденції. Кожного разу, коли адвокат хоче відправити листа колезі з іншої держави Співтовариства з дотриманням вимог конфіденційності та нерозголошення в суді, він має попередньо поцікавитися у адресата, чи зможе він прийняти лист на таких умовах. Адвокат має чітко викласти необхідність дотримання зазначених вимог конфіденційності в окремому повідомленні чи супровідному листі.

Адвокат, який є отримувачем такої кореспонденції та не має наміру або можливості дотриматися зазначених вимог конфіденційності, мусить негайно повідомити відправника й застерегти його від направлення листа. Якщо кореспонденція вже надійшла адресатові, у такому випадку отримувач має повернути її відправнику, не ознайомлюючись зі змістом та не використовуючи її в жодний спосіб; а якщо національні закони чи правила перешкоджають адвокату дотриматися зазначених вимог, він має негайно повідомити про це відправника.

5.4. Гонорари за рекомендацію

5.4.1. Адвокат на свій розсуд має право вимагати і приймати від іншого адвоката або іншої особи гонорар, комісійні або будь-яку іншу винагороду за подання рекомендації або допомоги в пошуку клієнта.

5.4.2. Адвокат на свій розсуд має право виплачувати гонорар, комісійні або будь-яку іншу винагороду за одержання ним рекомендації або допомоги в пошуку клієнта.

Коментар до Статті 5.4. Гонорари за рекомендацію

Це положення відображає принцип, за яким адвокат не повинен сплачувати або отримувати винагороду лише за рекомендацію клієнта, адже це може призвести до порушення права клієнта на вільний вибір представника та права на захист своїх інтересів найкращим чином. Водночас, це не обмежує адвокатів в досягненні домовленостей щодо поділу гонорару, укладених у належний спосіб (див. також Статтю 3.6 вище). У деяких державах Співтовариства адвокатам дозволяється приймати та отримувати комісійні за рекомендацію лише у випадку, якщо:

- а) це жодним чином не зашкоджує інтересам клієнта;
- б) клієнт був повідомлений про це;
- с) клієнт дав свою згоду на отримання адвокатом комісійних.

У таких випадках сума комісійних, отриманих адвокатом, включається до суми винагороди за послуги, надані клієнту, і не підпадає під дію заборони на отримання гонорару за рекомендацію, яка слугує для перешкодження одержання адвокатом прихованої вигоди від клієнта.

5.5. Відносини з протилежними сторонами

Адвокат не повинен повідомляти будь-які відомості особі за наявності інформації, що вона або одержує консультації від іншого адвоката, або цей адвокат виступає від її імені, за винятком наявності домовленості з адвокатом протилежної сторони (в останньому випадку адвокат зобов'язаний інформувати адвоката протилежної сторони про повідомлення ним вказаних вище відомостей).

Коментар до Статті 5.5. Відносини з протилежними сторонами

Це положення відображає загальноприйнятий принцип і слугує для забезпечення сприятливих відносин між адвокатами та попередження будь-яких спроб отримати вигоду від клієнта іншого адвоката.

5.7. Фінансові зобов'язання

У випадку, якщо у процесі підтримання професійних відносин між членами об'єднань адвокатів держав Співтовариства адвокат не обмежується наданням рекомендацій іншому адвокату або представленням його клієнту, а сам доручає кореспонденту брати участь у розгляді будь-якої справи або звертається до нього за консультацією, адвокат несе особисту відповідальність, навіть у разі неплатоспроможності клієнта, за виплату гонорарів і компенсацію витрат, що належать зарубіжному кореспонденту. Проте згадані вище адвокати при встановленні професійних відносин мають право укласти спеціальну угоду з цього питання. Далі адвокат-поручитель має право обмежити відповідальність за фінансовими зобов'язаннями певними сумами гонорару і компенсації витрат за умови попереднього повідомлення кореспондента про відмову від відповідальності.

Коментар до Статті 5.7. Фінансові зобов'язання

Ці положення суттєво підсилюють правила, що містяться в Декларації Перуджи. Оскільки непорозуміння щодо того, хто несе відповідальність за невиплачений гонорар, є поширеним явищем серед адвокатів різних держав Співтовариства, тому важливо, щоб адвокат, який бажає звільнити себе — в повній мірі або частково — від відповідальності за виплату гонорару іноземному колезі, з самого початку досяг чіткої домовленості про це.

[.....]

5.9. Вирішення спорів між адвокатами держав Співтовариства

5.9.1. Якщо, на думку адвоката, його колега з іншої держави Співтовариства допустив будь-яке порушення правил професійної етики, йому належить звернути на цей випадок увагу інших колег.

5.9.2. У разі виникнення спору між адвокатами з різних держав Співтовариства, пов'язаного з будь-яким питанням їх професійної діяльності, їм належить в міру можливості намагатися вирішувати його шляхом взаємної згоди.

5.9.3. У разі виникнення ситуацій, передбачених у пунктах 5.9.1 і 5.9.2, адвокат не повинен здійснювати будь-які юридичні дії, спрямовані проти його колеги з іншої держави Співтовариства без попереднього повідомлення об'єднань адвокатів, членами яких вони обидва є, з метою надання об'єднанням адвокатів можливості врегулювання вказаного вище спору.

Коментар до Статті 5.9. Вирішення спорів між адвокатами держав Співтовариства
Адвокат має право вимагати відновлення порушеного права або компенсації збитків, заподіяних колегою з іншої держави Співтовариства, у судовому порядку. Водночас, у випадках порушення правил професійної поведінки або у спорах з професійним підґрунтям перш ніж передавати справу до суду, бажано спершу використати всі можливості мирного вирішення спору за необхідності й за допомоги місцевих асоціацій адвокатів.

Приклад 2. Модельний кодекс Федерації правничих співтовариств Канади

7.2 Відповідальність перед адвокатами та іншими особами

Ввічливість і добросовісність

7.2-1 Адвокат повинен бути ввічливим і тактовним у відносинах з усіма, з ким він має справу у процесі виконання своїх професійних функцій.

Коментар

[1] Суспільство вимагає від адвокатів ефективного та оперативного виконання покладених на них функцій, і добросовісне та гідне поведіння кожного адвоката, який бере участь у справі, сприятиме досягненню цієї мети. Адвокат, який поводить себе іншим чином, робить ведмежу послугу клієнту, а недотримання цієї вимоги шкодить здатності адвокатів виконувати свої функції належним чином.

[2] Жодні прояви неприязного ставлення, які можуть виникати або поширюватися у відносинах між клієнтами, зокрема, під час судового процесу, ні в якому разі не повинні впливати на поведінку та ставлення адвокатів один до одного або до сторін. Існування особистої неприязні між адвокатами, які беруть участь у справі, може затьмарити їх сприйняття та зашкодити належному вирішенню справи. Перехід на персоналії або особисті образи спотворюють належний хід здійснення правосуддя та не повинні мати місця в нашій правовій системі.

[3] Адвокат має уникати необгрунтованої чи безпідставної критики професійної кваліфікації, поведінки, правової позиції чи гонорарної політики інших адвокатів, але має бути готовий, у випадку необхідності, надавати консультації та представляти інтереси клієнта у скарзі, в якій фігурує інший адвокат.

[4] Адвокат має надавати згоду на обгрунтовані запити іншої сторони щодо призначення дат судового засідання, оголошення перерви у засіданні, відмову від процедурних формальностей та з інших подібних питань, якщо вони не порушують права клієнта.

7.2-2 Адвокат має уникати ситуацій, які призводять до зловживання процесуальними правами, та попереджувати адвоката іншої сторони про можливі помилки, порушення чи промахи в його роботі, не зачіпаючи суті справи, якщо це не порушує права клієнта, та не використовувати їх для отримання переваги в суді.

7.2-3 Адвокат не повинен здійснювати будь-який аудіо-запис розмови між адвокатом та клієнтом чи з іншим адвокатом, навіть на законних підставах, спочатку не попередивши про це співрозмовника.